

Cooperatives més **vives**

La **participació** impulsa l'empresa del segle XXI

Balanç positiu del primer any
de Municipi Cooperatiu

—
Primer pas cap a la fusió entre
federacions de cooperatives

La cooperació és
la resposta:
Mondragon i Fagor
Electrodomésticos

Col·laboracions de
Philippe Frémeaux
Fernando Pindado
Koldo Saratxaga
Michel Dreyfus

Ets cooperativa o vols ser cooperativa? Necessites finançament? Seira t'ajuda

formació

orientació financera

noves eines financeres

accés al finançament

impuls al sector financer cooperatiu

	EDITORIAL	La participació de les persones, tret diferencial del cooperativisme	4	
 	ACTIVITAT	Les principals notícies de la Federació	6	
	L'EQUIP DE L'ANY	Inoxgrup	9	
	CRÒNICA	Balanç positiu del primer any del programa Municipi Cooperatiu Guillem Perdrix	10	
	COOPERACIÓ	Primer pas de les cooperatives de treball en el procés de fusió entre federacions Jaume Oller	14	
	ESTADÍSTICA	Les cooperatives per sector d'activitat	16	
	CASOS D'ÈXIT	Xarxa Coop. Junts per arribar on sols no es pot Grup Clade. L'interès mutu com a motor de participació Col·lectiu Ronda. Quan la intercooperació es porta a la sang Paula Mateu	18	
	MEMÒRIA HISTÒRICA	Carrer de Premià, 15, l'empar del cooperativisme català Ivan Miró	27	
 	VALORS	Cooperatives: la democràcia és una lluita! Philippe Frémeaux La participació: sentiment i dret Fernando Pindado Un nou estil de relacions ('ner') en l'organització de les empreses Koldo Saratxaga	30	
	ENTREVISTA	Javier Creus: estem davant la gran revolució de la confiança Silvia Cobo	38	
	ECONOMIA	La cooperació és la resposta: Mondragon Corporación i Fagor Electrodomésticos Javier Goienetxea El gegant busca un model més àgil Alberto Uriona	42	
	INTERNACIONAL	Cooperatives a França: passat i present Michel Dreyfus	45	
	EN PROFUNDITAT	Dels departaments estancs a la xarxa, de la jerarquia a les persones Jordi Garriga	50	
	SOCIETAT	Quin impacte tenen les xarxes socials en la participació? Ismael Peña-López	56	
	MARC LEGAL	Al·legacions a l'avantprojecte de llei de cooperatives Perfecto Alonso	58	
	GESTIÓ EMPRESARIAL	Decidir més i millor, entre tots Oriol Lladó	59	
	directori.coop	DIRECTORI	Marketplace de les cooperatives de la Federació	62

.coop
Número 3
2014
Revista anual

Composició del Consell Editorial
Perfecto Alonso
Gemma Garcia
Núria Ballesteros
Miquel Canet
Guillem Perdrix
Miquel Miró
David Vargas
Manel Cendón
Olga Ruiz

Contacte i publicitat
Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya
Tel. 93 318 81 62
federacio@cooperativet treball.coop

L'edició d'aquest número s'ha tancat el 28 de febrer de 2014

Conceptualització i realització editorial
Àrea de Desenvolupament i Nous Projectes SÀPIENS PUBLICACIONS (Sàpiens, s.c.c.l.)
www.sapienspublicacions.cat
Impressió
Gramagraf, s.c.c.l.

Director Àrea
Gerard Birbe
gbirbe@sapienspublicacions.cat
Tel. 936 347 612
Coordinació
David Heredia
Disseny gràfic
Xavier Alamany
Dipòsit legal
B. 31107-2012

Llicència Creative Commons

Reconeixement – Heu de reconèixer els crèdits de l'obra de la manera especificada per l'autor o el llicenciador
Compartir Igual – Si altereu o transfor-

meu aquesta obra, o en genereu obres derivades, només podeu distribuir l'obra generada amb una llicència identitària a aquesta. <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.ca>

e-Participació, ciberactivisme, política 2.0, voluntariat virtual, *hacktivisme*, proveïment participatiu, tecnopolítica... Durant els darrers anys hem anat arreplegant una bona colla de paraules que, en essència, expliquen conceptes associats a un concepte compartit: l'ús intensiu de les tecnologies de la informació i la comunicació en l'acció col·lectiva. De tots aquests conceptes, se n'han promès des de miracles fins a les pitjors plagues, passant per la irrellevància o la total inutilitat. Però...

Quin impacte tenen les xarxes socials en la participació?

ISMAEL PEÑA-LÓPEZ

Professor dels Estudis de Dret i Ciència Política de la Universitat Oberta de Catalunya i director d'Innovació Oberta de

la Fundació Jaume Bofill. S'ha especialitzat en l'impacte de les TIC en la societat, especialment en els àmbits de la democràcia, l'educació i el desenvolupament.

Comencem dient que la jerarquia té molt de sentit en un món analògic. Des de la revolució industrial, els homes hem estat bastint institucions caracteritzades per la concentració de capital, la concentració de funcions, la coincidència en l'espai i en el temps de tots els agents implicats en la consecució d'uns objectius, la planificació de les tasques i l'execució del pla sota el fort lideratge o comandament d'un coordinador, director o cap.

El sentit d'aquesta arquitectura de l'organització no és altra que l'eficàcia i l'eficiència: en un món amb escassetat de recursos (físics) i uns alts costos d'organització i de transacció, té sentit estructurar l'acció i la participació (política, de producció, d'aprenentatge) en el llarg termini, centrada en el col·lectiu com a ens necessari per engegar una gran inversió (de recursos materials, de capital, de temps) i dirigida i planificada per un coordinador o un intermediari. Així neixen o es (re)inventen pràcticament totes les institucions de la democràcia, de l'economia, de la cultura o del lleure que tenim en funcionament avui en dia.

Amb la digitalització de les comunicacions, tot allò relacionat amb el coneixement pateix un punt d'inflexió sense precedents: l'abundància de recursos (la informació es pot replicar i distribuir sense pràcticament cost) i la dràstica caiguda dels costos de comunicar-se i organitzar-se fan que ja no siguin necessàries per participar o per crear ni grans inversions, ni grans concentracions de recursos, ni coincidir en el temps o en l'espai.

Les persones que ja participen veuen en les xarxes unes eines i uns espais per participar més i millor.

Eliminades aquestes barreres, la participació pot ésser puntual i canviar d'objectiu de forma extremadament flexible, abandonant la filiació a llarg termini amb programes i institucions. La participació pot també iniciar-se de forma individual, esperant que el col·lectiu s'hi afegeixi després, però no necessàriament abans d'engegar una acció. Per últim, la menor necessitat de gestionar grans infraestructures i conjunts de persones minimitza la importància del coordinador i es fa més fàcil la proactivitat. En aquest entorn, la participació en xarxa pren una importància cabdal.

Participació i xarxa

Aquesta digressió inicial ha d'ajudar-nos a respondre, nosaltres mateixos, si les xarxes fomenten la participació. I la resposta és un rotund... depèn.

Sí: sabem, per exemple, que les persones que ja participen, dins o fora d'una organització, veuen en les xarxes socials unes eines i uns espais per participar més i millor. En els termes que ho hem exposat abans, les xarxes socials en general milloren l'eficiència i l'eficàcia de l'acció cívica i política: aconseguir més objectius, a menor cost (temps, recursos materials, diners), de forma més sostenible i compromesa, són qualificatius que sistemàticament apareixen a enquestes a voluntaris, simpatitzants i membres de partits polítics, sindicats i ONG des que Internet és d'accés públic i, molt especialment, a partir de l'anomenada web 2.0 (pels volts de 2003: blogs, xarxes socials i eines i plataformes similars).

Sabem, també, que no només es participa més i millor, sinó que també canvia notablement l'actitud de la participació: d'una participació més dirigida i partisana a una participació amb més espai per a la iniciativa i l'esperit crític. En aquest sentit, tot i que encara succeeix a petita escala, hi ha un creixent efecte de la participació en xarxes socials que expulsa els individus de les organitzacions poc democràtiques i els impulsa a formar part de xarxes extrainstitucionals. És a dir: es participa més, millor i, si l'esperit crític no té cabuda dins l'organització, s'obren espais de participació fora dels espais tradicionals. Això explica, en part, la crisi de filiació a partits, sindicats i ONG, així com la proliferació d'accions cíviques i creatives al marge d'aquestes institucions.

I a l'inrevés? És a dir, qui ja participava, participa més; però qui no participava, el fa participar més la xarxa? El que ens diuen els estudis més recents és que és molt aviat per trobar canvis significatius, però sí que sembla cada cop més evident que les xarxes socials –sovint basades en una comunicació boca-orella entre familiars i amics– sí que faciliten una major exposició a informació de tipus polític o cívic, cosa que costa més que succeeixi en institucions i mitjans tradicionals. Facilitada una major exposició a més (i més diversa) informació, pot deduir-se que, almenys en termes de probabilitat, és també versemblant que hi hagi més propensió a participar (encara que sigui a la reactiva: p. ex. una manifestació) o que allà on es participava (p. ex. unes eleccions) es faci de forma més informada i crítica. La multiplicació d'espais i modalitats per participar en línia també fa que cada cop siguin més habituals petites participacions que, d'altra manera, no es donarien.

Així, les xarxes socials fomenten la participació?

Depèn. La pregunta segurament hauria de formular-se a l'inrevés: el que és segur és que la participa-

ció fomenta l'ús de les xarxes socials, que es veuen com una eina poderosíssima per aplegar persones al voltant d'interessos compartits. La inversa també és prou certa: el no ús de les xarxes socials és una barrera cada cop més important a la participació. Si la gent participa tendirà a recolzar-se en les xarxes socials, i si la gent no utilitza les xarxes socials tendirà a participar menys i pitjor.

Hi ha, almenys, quatre barreres a tenir en compte a l'hora de promoure la participació a partir de l'ús de les xarxes socials. La primera, i més evident, és la divisòria digital, tot i que no tan la divisòria d'accés sinó (i segona barrera) aquella relacionada amb la competència digital: saber moure's còmodament a la xarxa, saber utilitzar-la, comprendre-la, trobar-li una utilitat. La tercera és l'anomenada *hipòtesi del salt cognitiu*: traurem rendiment de les xarxes socials (i dels diaris, i de les biblioteques i...) en funció d'allò que hi aboquem. En d'altres paraules: Internet no suma, multiplica. I si hom multiplica un número negatiu, el que té és un nombre més gran però igualment negatiu. Per últim, i tot i que es van desmentint a poc a poc, encara hi ha alguns riscos que poden materialitzar-se, com ara la balcanització del debat, escoltar o llegir només allò que ens agrada, o triar tan acuradament allà on participem que siguem immunes a qualsevol opinió dissonant. Diferents maneres d'anomenar la política de trinxera i la radicalització de l'opinió.

En el fons, doncs, el que possibilita o no la participació no són les xarxes socials o l'accés al coneixement, sinó qüestions tan elementals com conegudes: l'estatus socioeconòmic i tenir un cert marge per poder participar objectivament; el nivell educatiu i uns valors d'emancipació que permetin una participació subjectiva, i un entorn legal propici (democràtic) que permeti i fomenti una participació efectiva. La resta és accessori, com accessoris són els diaris, les ONG, els partits o els parlaments.

El que és segur és que la participació fomenta l'ús de les xarxes entre els qui comparteixen interessos.

SI LES XARXES SOCIALS SÓN TRANSFORMADORES I LES MALES PRÀCTIQUES DISMINUEIXEN, PER QUÈ NO VEIEM UN CANVI SOCIAL?

Un primer motiu és que no estiguem canviant la participació, sinó només millorant-la. És a dir, estem evolucionant però no revolucionant: fem el mateix de sempre, més i millor, però el mateix. Sense canvi de paradigma en la participació no podem aspirar a un canvi social en profunditat. Si bé la transformació requereix d'una millora prèvia, no de tota millora en deriva un canvi social.

Un segon motiu és similar a l'anomenada *paradoxa de Solow*, quan aquest economista mesurava l'impacte de les tec-

nologies de la informació i la comunicació a la productivitat: com que 'tothom' utilitza les xarxes socials, no hi ha usos diferencials i, per tant, l'equilibri inicial es manté inalterat. Dit d'altra manera, la relació de poders no s'ha

alterat perquè totes bandes han adoptat les noves eines.

Els dos motius restants són, en la meua opinió, els més importants.

El tercer és que els canvis demanen temps, molt de temps, especialment per superar inèrcies del passat així com els entrebancs que en el present hi posen aquells que no desitgen cap canvi. Institucions poc democràtiques o tancades a la participació, un marc legal i regulatori obsolet, els interessos econòmics i les relacions de poder desequilibrades són qüestions que demanen una adaptació

que sol ser extremadament lenta. Fins i tot amb bona disposició per les parts.

El quart motiu és que, potser, no estem mesurant bé. Atès que molta (nova) participació succeeix fora de les institucions (assemblees, ateneus, diverses plataformes en línia, una combinació de tot plegat), no apareix en el radar que fem servir per mesurar la participació (les urnes, l'afiliació a partits i sindicats, i poca cosa més). És, en canvi, en aquests nous espais on s'està esdevenint la transformació: afinem les orelles.